

Formuleringer om tilbagefald af rettigheder eller opsigelse

Ret til tilbagefald af rettigheder – ingen udnyttelse

Det følger af ophavsretslovens § 54, at der er en pligt for forlaget til at udnytte rettigheder inden ”rimelig tid”. For at fastholde sædvanlig praksis for hvad der er ”rimelig tid” for udgivelse af bogværker, så anbefaler Dansk Forfatterforening at man sikrer sig at forlagskontrakten indeholder fastsatte frister for, hvornår de primære rettigheder – trykt form og/eller e-bog, lydbog – skal være udgivet, f.eks. ”inden 12 måneder efter manuskriptets aflevering”.

Dertil anbefaler vi følgende standardbestemmelse indsat:

” Medmindre andet fremgår af udtrykkeligt af nærværende forlagsaftale, så betyder rimelig tid i forhold til ophavsretslovens § 54, at hvis rettighederne til et specifikt format eller udnyttelseskategori ikke er bragt til udnyttelse af forlaget, inden der er gået 3 år efter udgivelsen af værket i det primære format, så kan forfatteren varsle rettighedernes tilbagegang, hvis forlaget ikke iværksætter udgivelse af den eller de pågældende rettigheder indenfor 6 måneder fra forfatterens henvendelse.

Medmindre andet er udtrykkeligt aftalt med forfatteren i forlagsaftalen eller efterfølgende, foreligger der væsentlig misligholdelse, der berettiger forfatteren til at ophæve forlagsaftalen i sin helhed, hvis værket ikke udgivet i sit primære format inden for 3 år efter afleveringen af manuskriptet.”

Det anbefales altid at søge juridisk bistand inden man ophæver en forlagsaftale.

Ret til tilbagefald af rettigheder – ophørt udnyttelse

Den sædvanlige bestemmelse om at rettighederne går tilbage, når værket er ”udsolgt fra forlaget” (udsolgtkriteriet), stammer fra tidligere standard- og normalkontrakter fra dengang, der kun var udgivelse i trykt form:

”Hvis værket er udsolgt, og forlæggeren ikke har benyttet sin ret til at udgive nyt oplag, kan forfatteren skriftligt forlange udgivelse af nyt oplag. Hvis forlæggeren ikke senest 3 måneder efter, at begæringen er kommet denne i hænde, skriftligt har bundet sig til at udgive nyt oplag inden 9 måneder regnet fra acceptens dato, går forlagsretten tilbage til forfatteren. Forfatteren kan dog skriftligt acceptere en eventuel senere udgivelsesdato.

Værket betragtes som udsolgt, hvis højst 5 % af seneste oplag findes på lager – det være sig hos forlæggeren, i kommission hos boghandlere, hos distributør og lignende.”

Bestemmelsen er baseret på, at der foreligger et trykt oplag af bøger. Den er således ikke egnet til forlagskontrakter om udgivelse som print-on-demand eller udgivelse i digital form, fordi disse formater ikke kræver et lager.

Flere nyere kontrakter opererer med et såkaldt "digitalt udsolgtkriterium", der kombinerer et årligt mindstesalg i omfang med et tilgængelighedskriterium. Det lyder således:

"Er e-bogen mindst 2 år efter udgivelse som e-bog udsolgt, går de ved denne aftale overdragne rettigheder ligeledes tilbage til forfatteren, hvis forlaget ikke senest 1 måned efter at have modtaget skriftlig begæring har bundet sig til at gøre e-bogen tilgængelig, og/eller præsteret et salg som angivet nedenfor senest 6 måneder fra acceptens dato.*

E-bogen anses for udsolgt, hvis den i digital form ikke længere er tilgængelig for salg på samme måde og i samme omfang som forlagets lignende digitale udgivelser, og/eller hvis det årlige salg er under xx eksemplarer eller hvad der svarer hertil."*

Ad *) Omfatter kontrakten ligeledes udgivelse som lydbog og print-on-demand, så bør det fremgå udtrykkeligt, at et tilsvarende kriterium gælder for disse. Man kan tage formuleringen og erstatte e-bog med hhv. lydbog og print-on-demand.

Ret til tilbagefald af rettigheder – økonomisk kriterium

Gyldendals Modelkontrakt fra 2020 opererer med et økonomisk kriterium, der er baseret på følgende model (forenklet):

"Når der er gået mindst X år fra udgivelsen af værket første gang, kan forfatteren kræve forlagsaftalen genforhandlet eller rettighedernes tilbagegang, såfremt forfatterens indtægt fra forlaget i den seneste royaltiperiode er mindre end minimumsbeløbet."

Minimumsbeløbet kan være fastsat som en %-sats af den årlige indtjening efter den første udgivelse af værket.

Dette er et nyt kriterium og det kan være vanskeligt at fastsætte et entydigt "minimumsbeløb" fordi det kan række meget langt ud i fremtiden. Man bør derfor altid søge rådgivning, hvis man er i tvivl om, hvordan det fastsættes bedst muligt for den konkrete kontrakt.

Ret til genforhandling eller opsigelse efter en periode

Den mest enkle og klare bestemmelse er en ubetinget ret til genforhandling eller opsigelse efter et aftalt uopsigelighedsperiode:

"Når der er gået mindst X måneder/år efter værkets udgivelse, kan hver part forlange aftalen genforhandlet. Kan parterne ikke nå til enighed, kan aftalen opsiges med mindst Y måneders varsel til udløb af en afregningsperiode."

Perioden på X måneder/år bør grundlæggende afhænge af, hvem der investerer mest i udgivelsen. Jo mindre forlaget investerer eller lover, jo tidligere bør forfatteren kunne kræve genforhandling af aftalens vilkår.

// Dansk Forfatterforening, 2023